

Gimnazija Poljane, Ljubljana

Referat

SEVERNOAMERISKI INDIJANCI

Pred približno 12000 leti je upad gladine morja ustvaril prehod, ki je prednikom Indijancev omogočil preselitev iz Azije v Ameriko. Ta prehod imenujemo danes Beringova ožina.

Severna Amerika je celina z dvema zgodovinama: zgodovino naseljevanja mongoloidnih lovcev in nabiralcev, ki so prišli iz Sibirije med ledeno dobo in zgodovino evropskih osvojitvev, z začetkom v 16. stoletju. Priseljencem se je ponudilo obilo naravnih bogastev in načinov njihovega izkoriščanja. Večina Indijancev je spoštovala svojo zemljo in zahtevala skrbno porabo naravnih dobrin, priseljenci pa so to ravnovesje porušili.

Ime Indianos (Indijanci) izvira iz napačnega pojmovanja odkritja Amerike, saj je Kolumb leta 1492 sklepal, da je pristal v Indiji. Za to ljudstvo je značilna rumeno-rjava polt, togi črni lasje in redka dlakavost telesa.

Prve arheološke najdbe v Severni Ameriki so stare 11500 let. Prebivalci so bili lovci na mamute in kasneje na bizone. Po izumrtju velikih živali je lovce zamenjala skupina nabiralcev rastlinske hrane, lov na manjše živali in morsko bogastvo. Na SZ Amerike so začeli iz semen in gomoljev pridobivati hrano. Razvila se je puščavska kultura, podlaga družbi PUEBLSKIH Indijancev. Okrog leta 1500 pr.n.š. se je na S Amerike preneslo poljedelstvo iz osrednjega dela države, pridelovali so koruzo, fižol in buče. Gojili so tudi kavčuk in pripravljali mamila. Njihov izum so kovinske zlitine, vodne črpalke, tehtnice in bron. Ukvarjali so se s čebelarstvom, poznali so tudi papir. Za Indijance je značilno izredno poznavanje astronomije, ideografske pisave in veličastno stavbarstvo.

Severna Amerika se deli na 10-12 kulturnih območij, tu živeči imajo podobno kulturo, značilnosti in meje med njimi niso razločne. Zahod Severne Amerike se v glavnem ni spreminjal, to je področje Velike kotline, prerijska kultura pa se je z uporabo konj, ki so jih v 16. stoletju pripeljali Španci, razmahnila. Razvojna raven severno ameriških Indijancev ni dosegla nivo razvoja ravni Indijancev v Srednji in Južni Ameriki.

Evropejci so Indijance v hudih vojnah, s suženjskim delom in prenašanjem nalezljivih bolezni močno iztrebili, črnci pa izpodrinili. Danes živijo v severni Ameriki, večinoma v indijanskih rezervatih.

Od Missisipija do zahodnih pobočij Skalnih gora je živel več kakor trideset različnih plemen, ki so govorila vsak svoj jezik. Tudi v načinu življenja so se močno razlikovali. Dežela Indijancev je bila kulturno neenotna, redko posejane vasi pa so bile povezane s trgovskimi potmi. Indijanci niso bili samo lovci in poljedelci, bili so tudi roparji in bojevniki.

ZAVOJEVALCI

Leta 1540 je odprava španskih zavojevalcev konkvistadorjev iz Mehike prišla v dolino Rio Grande. Prvi so vstopili na področje Severne Amerike. Pokrajino so imenovali Nova Mehika. Urejena indijanska družba je vstopila v obdobje kolonizacije. Tri stoletja so Španci vplivali na ameriške domačine. Indijancem so vsilili krščanstvo, suženjstvo v španskih rudnikih in raznovrstno trgovsko blago, iz političnih razlogov pa jim niso dajali pušk. Od Špancev so Indijanci dobili konje, ovce in govedo. Zavojevalci so jim odkrili tudi kolo, voz, železno orodje, orožje in krušno peč. Indijanci so Špancev vztrajno kradli konje in jih razširili po vsem ameriškem zahodu. Prerija je postala domovina divjih konj mustangov.

Indijanci so verjeli, da konji razumejo njihovo govorico. Ob zmagah so jim podarili orlovo pero. Tristo let divjega življenja je jezdne konje španskih zavojevalcev spremenilo v čokate konje z lisasto, resasto in pegasto dlako.

Španci nikoli niso mogli vsiliti svojega vpliva nekaterim plemenom, kot so bili Komanči in Apači.

Priseljevanje se je pričelo šele v 17. stoletju s strani Severne Evrope.

V času vojn za prevlado v Severni Ameriki so Francozi in Britanci sklenili zavezništvo z Indijanci. Irokeška zveza, v kateri je bilo združeno pet plemen- Mohoki, Onejdi, Onondagi,

Kajugi in Seneki, je bila pomembna pri porazu Francozov. Leta 1763 je Angleška krona določila Apalače za zahodno mejo naseljevanja, vendar se priseljenci niso ustavili na tej meji. Ameriška revolucija leta 1775 je bila začetek uničenja moči in neodvisnosti preživelih indijanskih narodov.

ŽIVLJENJE INDIJANCEV

Indijanci, ki so živeli raztreseni po deželi, niso bili enotno ljudstvo. Govorili so različne jezike in na stotine narečij, cenili so različne vrednote in častili različne bogove. Pri obvladovanju svojega okolja in usode so dosegli različne nivoje.

Leta 1840 se je okoli 5000 Indijancev zbralo na velikem mirovnem posvetu v Arkansasu kraju, ki so ga sami imenovali Konica puščice. Kraj je bil meja med sovražnimi plemeni. Plemenski poglavarji so vedeli, da se geopolitični položaj in način življenja prerijskih Indijancev spreminjata. Niso se spreminjali le odnosi med Indijanci in belci, ampak tudi med posameznimi indijanskimi plemeni. Nujno je bilo premirje med plemeni.

S severa so prišli Južni Šajeni z arapaškimi zavezniki, z juga pa Kiove in zavezniki Komančev. Na posvet so prišli tudi Severni Šajeni in Arapahi, ki so živeli 1000 kilometrov severneje in Komanči, ki so živeli 1000 kilometrov južneje od Konice puščice.

Šajenski poglavar Veliki volk je povabil poglavarje južnih plemen, med njimi Kiovskega vrhovnega poglavarja Mala gora, bojnega poglavarja Sedečega medveda in rodovne poglavarje. Srečali so se brez bojnih barv, orožja in ščitov, oblečeni v svoje najlepše obleke iz jelovine, hlače in mokasine. Okrašeni so bili z resami in čopi, školjkami in zvencečimi kovinskimi obeski. Okrog vratu so imeli zavezane usnjene trakove z obeski iz srebra in ogrlice iz školjk, biserov, medvedjih krempljev ali losovih zob. V kite spletene lase so ovili v krzno ali ustrojeno kožo. Sklenitev miru je za Indijance pomenila predvsem praznovanje, obrede in obdarovanja.

Medtem, ko so se indijanska plemena združevala v miru, jih je ameriška vlada proglasila za manj vredno raso, ki jo je treba spraviti v rezervate ali izbrisati iz sveta.

Leta 1862 sta bila sever in jug zapletena v secesijsko vojno. Po deset letnem životarjenju v rezervatih se je dvignilo v upor tudi indijansko ljudstvo. To je bil začetek krvavih indijanski vojn, ki so vrsto let divjala po ameriškem zahodu.

INDIJANSKO DOMOVANJE

Prerijski Indijanci so osnovne človeške potrebe reševali izredno domiselno in spretno. Indijanci vzhodno od reke Missisipi, so se morali podrediti zakonom belcev, ki so prodirali na Zahod. Potisnjeni so bili na zahodni breg reke, kjer so s trdim delom in pogumom znova zaživeli.

Domove so gradili glede na obstoječi material. Šotor je postal simbol življenja prerijskih Indijancev. Popolnoma je bil prilagojen nomadskim lovcom na bizone. V Veliki ravnici so Sjuji postavili slovite tipije. Od 12 do 15 palic je podpiralo ustrojene kože bizonov. Šotor ni prepuščal vode, nameščene je imel dimne lopute in je imel zato dobro prezračevanje.

Mnoga plemena, ki se niso selila, so živela v stalnih bivališčih.

V puščavi na jugozahodu, v Arizoni je pleme Hopijev postavilo vasi iz zloženega kamenja visoko na skalne police. Puebelski Indijanci so gradili terasaste zgradbe iz nežgane opeke. Ob reki Misuri pa so Mandani zgradili okrogle kočje iz lesenega ogrodja z vmesnimi stenami in s streho iz nakopičene zemlje. Ob morju so bogati Haidi, Tingiti in Kvakiulki iz smrekovih debel postavili kočje, zgradili kanuje in ustvarili čudovite toteme ter maske.

VLOGA ŽENSKÉ

Ženske so imele v družbi pomembno vlogo. Med tem, ko so moški odhajali na lov ali v vojsko, so ženske skrbele za življenje v vasi. Nabirale so sadeže in koreninice, gojile žito, šivale in strojile so bizonje kože in izdelovale posodo, postavljale in prestavljale so šotore, nabirale kurjavo itd. Posebno spretnost so prikazovale tudi v pletenju košar iz trave, ličja, listov in ločja. Izredno spretnost so bile pri pletenju krožnikov, sandal in v šivanju pregrinjaj za šotore. Bile so pogumne in ponosne, osebno delo in spretnost so vplivali na njihovo pomembnost v družbi. Izreden dokaz ženske spretnosti in umetnosti so bile Navajke, ki so jih imenovali kar ženska pajek. Znanje, ki so ga v 17. stoletju pridobile od puebelskih Indijancev, ki so iz na polju pridelanega bombaža izdelovali tkalske umetnine, so prenesle na tkanje blaga iz ovčje volne. Na statvah so ustvarile nepozabne umetnine, ki so poleg oblačil najbolj prodrle v obliki posteljnih odej in obrednih preprog. Vse to blago je bilo zelo pomembno za trgovinsko izmenjavo.

Ženske so vojskovanje in roparske pohode prepuščale moškim. V sili pa so pomagale braniti taborišče, hodile so z bojnimi odpravami, kuhale bojevnikom in jim držale konje. Po bitki so na bojišču slekle sovražnike in oblačila kot plen prinesle domov. V izjemnih primerih pa so tudi ženske postale bojevniki, kot Ženska poglavar v plemenu Vran, ki je postala prava legenda.

SKLEPANJE POROK IN OTROCI

Pri prerijskih Indijancih je bil moški glava družine. Poroke so bile dogovorjene. Ženske so bila podložna bitja, moški so jih imeli pravico kaznovati. Najbolj značilna kazen za nezvestobo je bila ta, da so ženski odrezali nos. Zaradi velikega števila žensk je bilo dovoljeno mnogoženstvo, kar pa se ni uveljavilo v plemenu Apačev in Šajenov. Zaradi preobilice dela pa so žene, gospodarice doma dovoljevale, da je mož pripeljal še druge ženske, največkrat njene sorodnice. Ločitve so bile enostavne, moški je žensko lahko zavrgel, ženska pa se je lahko zatekla v šotor svojih staršev in s tem prekinila odnos.

Spočetje in rojstvo otroka je imelo pri Indijancih poseben pomen. Posebno pri Šajenih je rojstvo otroka pomenilo zagotovitev plemena, zato so postavili in spoštovali tabuje že v ženini nosečnosti.

Ženska ni smela gledati nenavadnih ljudi, živali in predmetov, vstajala je pred zoro in hodila na dolge sprehode, ker je verjela v to, da otrok raste pred zoro. Rodila je v porodnem šotoru ob pomoči starejših žensk in v obrednih običajih. Veseli so bili otrok ne glede na spol, čeprav so največkrat pričakovali bojevnike.

Otroku je dal ime vrač ali očetov sorodnik ob zboru vseh vaščanov. Dečki so dobili imena po rojstvu in so slonela na živalih, fizikalnih pojavih ali na kakem junaštvu. Deklico so imenovali ob rojstvu, vendar je moški lahko ime kadarkoli spremenil.

Mati je otroka dojila, ljubkovala in razvajala do 6 let. Edina težka preizkušnja, ki jo je moral prestati je bila pot v disciplino in samoobvladovanje s tem, da ni smel jokati. Za ta prekršek je bil kaznovan z osamljenostjo in tako je kmalu spoznal, da se jok ne izplača.

Do tretjega leta starosti so že sedeli na konjskih hrbtih, pri petih letih pa pomagali staršem pri njihovih opravilih. Njihova igra je bila skupna ne glede na spol in je popolnoma posnemala naravno življenje v plemenu. Trajala je vse do pubertete. Dečki so postali možje, ko so na lovu ubili prvega bizona, s sorodniki so lahko odšli na roparski pohod. Med dečki so se začele odvijati igre, ki so izkazovale njihovo moč in vzdržljivost. S svojimi uspehi so si skušali najti veljavo v plemenu. Dekleta so se sproščala v igri z žogo in se učila ženskih spretnosti.

INDIJANCI

Indijanci so bili možje jeklenega videza, z lasmi spletenimi v kite, zanje je bil značilen orlovki nos in štrleče ličnice. Njihove prodorne oči na bakrenem obrazu niso poznale strahu.

Poznamo preko sto indijanskih plemen, najbolj zveneča med njimi pa so Komanči, Šajeni, Suji, Kiove in Apači. Od Missisipija do zahodnih pobočij Skalnih gora je živel več kot 30 različnih plemen. Zaradi različnosti jezikov so imeli neverjetno dobro razvit pogovorni jezik z rokami. Bili so nomadski lovci, poljedelci, roparji in bojavniki, ki so doživeli skupno usodo. Odrinil jih je beli človek.

Možje so se od rojstva do smrti urili v lovu in vojskovanju, svojo moškost so dokazovali v bitkah.

Največje bogastvo, delovno sredstvo in predvsem moč bojavnika, je za Indijanca predstavljal konj. Bil je tržno blago z visoko ceno. Že v drugi polovici 19. stoletja so Arikare za zamenjavo konja dobili puške.

Konj je pomenil Indijancem tudi popotovanje po deželi, zato so bili tudi prvi opazovalci in ustvarjalci zemljevidov. Razvile so se tudi igre na konjih, kot je bilo pri dečkih metanje s konjskih hrbtov in hitrostne dirke, ki so bile povezane s stavami. Predvsem pri Komančih so bile konjske dirke prav tako pomembne kot boji. Verovali so, da je Veliki duh ustvaril konje prav za njih. Lovec in bojvnik je za svojega konja skrbel bolj kot za žensko. Ob roparskih napadih je konja pripeljal v šotor, ženske pa so morale spati zunaj.

Lov na bizone je potekal v skupinah. Ob selitvi čred preko prerije so se Indijanci bizonom približali na dva načina. Njihovo verovanje jim je narekovalo lov brez pušk, zato so se preoblečeni v bizonove ali volčje kože, namazani z bizonovo mastjo prikradli med čredo in žival s puščico ustrelili v srce. Uspešnost lova je bila odvisna od neopaznosti napadalca. Drugi način lova je potekal na konjih. Konj je moral biti izredno vzdržljiv in hiter, predvsem pa pogumen, da se je pognal med razdražene bizone. Indijanec mu je za vrat zavezal usnjen jermen, s katerim se je lahko potegnil nanj, če je padel. Lovil je samo v hlačah in mokasinih, pri sebi je imel nož ter lok in tulec s puščicami, ki so imele kovinsko ost. Lovci so se čredi približali v dveh strnjenih vrstah z leve in desne. Ko so bizoni začeli bežati, so Indijanci zaprli

krog in poskusili pobiti kar največ živali. Po lovu so lovci prišli na pomoč ženske. Svoje bizone so prepoznale po okraskih na izstreljenih puščicah. Odrle so bizone ter njihovo meso in kožo na tovornih konjih odvekle v taborišče. Na lovišču so pustili bivolja srca, saj so verovali v to, da bodo srca rodila nove bizone.

Bizone so uporabili v različne namene. Porabili so jih v gospodinjstvu (rogove, kosti, parklje, kože in drobovje), odpadke so hranili za kurjavo, najbolj uporabna pa je bila bizonja koža. Iz nje so izdelovali šotore in opremo, obredne predmete, obleko, športno opremo, jahalno in tovorno opremo, orožje, orodje in gospodinjske potrebščine.

Prerijski Indijanci so z bizonjo kožo oskrbovali belce in v zameno dobili puške, tobak, viski in drugo blago. Povečan indijanski ulov je močno razredčil črede bizonov, ko pa so se lova oprijeli še belci s puškami, se je po letu 1860 rod bizonov tako razredčil, da je Indijancem začelo primanjkovati hrane. Za čredami so se selili po preriji in pičli ulovi živali, ki so zanje pomenili življenjski obstoj, so bili tudi močan razlog za propad ponosnega ljudstva.

Moški so bili spretni tudi pri ročnih delih. Izdelovali so bobne, obredne predmete, pipe, bojne oprave, ščite, kopja, loke in puščice.

Poseben plemenski pomen so imele obredne pipe. Dim, ki so ga izdihavali so imeli za pot do sveta duhov, potrjevali so prijateljstva med možmi, bila je potni list in sprava.

Prerijski Indijanci so spoštovali rokodelstvo, čast pa so si služili pri ropanju in bojevanju. Vojskovali so se iz maščevanja, za razširitev teritorija in krajo živali. Vojska je bila zanje zelo resna zadeva. Premagancem so jemali skalpe in jih razkazovali kot bojne trofeje. Vendar ubijanje in skalp ni bil največja trofeja Indijancev. Svojo hrabrost so dokazovali s številnimi udarci, ki so jih s kijem ali roko prizadejali sovražniku.

PRILJUBLJENE IGRE

Pri prerijskih Indijancih je bilo zelo priljubljeno tekmovanje z žogo, dirkanje s konji, streljanje z lokom in rokoborba. Najzanimivejša in najbolj priljubljena igra pa je bila množični tepež. Igralcev je bilo nekaj sto, za pasom so imeli perjanico iz konjske kože v rokah pa dva loparja. Vsi so si prizadevali ujeti žogo v svoje loparje in jo zalučati v gol nasprotnika.

Tudi glasba Indijancev je slonela na veri v nadnaravno. Indijanec je lahko pesnil samo na samoti ob postu. Če je v življenju uspel, je bil uspeh pripisan njegovi pesmi. Ob praznovanjih je bilo petje povezano s plesom in ritmično glasbo. Izmed inštrumentov, ki so jih poznali so bile ropotulje iz votlih buč in želvjih oklepov, napolnjene s kamenčki in semeni, rašple in ročni bobni ki so spremljali korake. Edino pihalo, ki so ga poznali je bila piščal, ki je bila narejena iz orlove perutne kosti in je predstavljala simbol poguma, zato so jo uporabljali bojevniki.

HRANA

Prerijski Indijanci so jedli zelo različno hrano. Osnovni del prehrane je bilo bizonovo meso, navadno pečeno na ražnju. Skuhali so vse dele živali, naredili klobase in omake. Med zelenjavo je prevladovala prerijska repa, divji fižol, buče, ponekod žito in korenine. Nabirali so tudi zeli, kaktuse in osatova stebila. Hrano so si popestrili z drobno divjačino in pticami. Nekatera plemena so jedla tudi ribe, za Črnonožce, Vrane in Komanče pa so bile tabu.

Prerijska plemena so se hranila tudi s kačami in žuželkami.

Za zimo so hrano shranjevali. Zelo značilna jed je pemikan, ki vsebuje posušene kose bivoljega mesa, zdrobljenega v kamnitem možnarju, zmešanim z zdrobljenimi suhimi jagodami in maščobami.

VERA

V verskih obredih Indijancev je bilo veliko nasilja. Za njih so bila kruta dejanja naravna in potrebna, saj so verovali, da z njimi odvrtaajo zlo in skrbijo za svojo srečo. Ogrožala jih je smrt zaradi lakote, kužne bolezni in sovražnik. Za lažje preživetje so si izbrali duhove, ki naj bi živeli v naravi. Verjeli so, da si naklonjenost duhov lahko pridobijo le z določenimi obredi. Večinoma so bili obredi skromni, z darovanji koščka ubite živali zemlji ali z dvigom le tega proti nebu. Večji obredi, na primer žrtvovanje človeka, ki naj bi prinesli blaginjo celi vasi, so bili zapleteni in zahtevni.

Indijanci so do potankosti izpolnjevali obredne zahteve. Značilen je živalski ples Šajenov, da bi si pridobili naklonjenost zemlje in si zagotovili hrano. Šajeni so verovali v dva duha. Prvi je predstavljal sonce (Modri duh višav), ki je vedel kako deluje narava in njegovo nasprotje (Modri duh nižav). Po indijanskem verovanju je človeška duša po smrti po Rimski cesti odpotovala živet v deželo Modrega duha višav, kjer je vse, razen tistih, ki so napravili samomor, čakalo enako življenje kot na zemlji. Zato se Indijanci niso bali smrti in življenja po njej.

Prerijski Indijanci so verovali predvsem v živali kot so los, medved, orli in jastrebi, klopotaçe pa naj bi nosile dež.

Barvite obredne obleke in okraski so s svojimi simboli izražali vero. Talismani so bili bistveni del plemenskih obredov. Vsako pleme je imelo posameznika, ki naj bi imel posebno sposobnost razumevanja z duhovi. To so bili lahko Voditelji, ki niso imeli nadnaravne moči. Vodili so obrede in prosili duhove za pomoč. Za druge pa so verjeli, da naj bi imeli nadnaravno moč, te so imenovali Vrači. Vrač ali šaman ni bil samo svečenik ali vedeževalec, ampak tudi zdravilec. Ob obrednih pesmih je s talismani in pripomočki za zaklinjanje uporabljal tudi rastline, ki so imele resnično zdravilno moč.

Moč, ki so jo dajali duhovi je bila kupljena ali pridobljena z vizijo. Omejena je bila s tabuji, ki jih človek ni smel prekršiti, če jo je želel obdržati.

PREVLADA BELEGA ČLOVEKA

Indijanci so ljubili svojo zemljo. Zanje to ni bilo blago, ki ga lahko prodaš ali zamenjaš. Zemlja je bila celota, za katero je skrbelo celo pleme, ne sredstvo za osebno okoriščanje. Narava je imela svojo moč, občutili so žgoče sonce, puščavski prah, deževje in viharje in vse to je bilo močnejše od njih. Zemlja je bila njihova mati, ki jih je hranila in jih odžejala. Kako bi človek lahko prodal to, kar mu pomeni življenje?

Prodirajoči belci so močno vplivali na trgovino oziroma na izmenjavo blaga. Žal je odnos vedno temeljil na principu izkoriščanja, saj so Indijanci za svoje pridelke, izdelke in delovno silo dobili manjvredno ali nekoristno blago, na primer alkohol.

Leta 1840 so prerijski Indijanci dosegli višek razvoja pri lovu, roparskih pohodih in v trgovanju. Od prodirajočih Evropejcev so dobili skoraj vse, kar so potrebovali. Kar so jim belci kasneje vsiljevali, ni bilo dobrodošlo.

Nezadovoljstvo se je izkazalo že s prvim shodom Indijancev pri Konici puščice, da bi se združeno uprli številnejšim naseljencem, živinorejcem, rudarjem in železnici.

Združene države Amerike so dosegle premirje v preriji s tem, da so omejile zemljiške zahteve posameznih plemen. Indijanci so za dolgoročno odškodnino pristali, da se na njihovem ozemlju gradijo ceste in vojaške postojanke. Niso pa si mogli predstavljati velikega vala priseljencev, ki je uničil in za vedno spremenil njihovo mater - Zemljo.

Na pobudo agenta, nekdanjega traperja Fitzpatricka, je vlada ZDA na stari trgovski postojanki postavila trdnjavo pri Laramieju. Ko je več kot 50.000 iskalcev zlata opustošilo prerijo, je ob ogorčenju Indijancev kongres financiral v Laramieju sestanek vseh plemen, ki so bila pod nadzorstvom vlade. Zbralo se je 10.000 predstavnikov devetih indijanskih plemen, kar je pomenilo največji indijanski shod na ameriški celini. Na sestanku naj bi določili meje med posameznimi plemeni in varnost potujočih naseljencev. Zaradi mnogih nasprotij je dogovor kmalu propadel.

Indijanci so se trudili spoštovati zakone belcev, vendar so bili vedno znova opeharjeni. Po pokolu pri Peščenem potoku, kjer so belci pobili večino vaščanov, so prerijski poglavarji izkopali bojno sekuro. Poštnim kočijam so zapirali pot, napadali so otovorjene vozove, lovili so oddelke vojakov.

Nori konj iz plemena Suji je z zvijačo zvalil v kanjon 80 vojakov častnika Fettermana in jih vse pobil. To je bil začetek gverilskih bojev, ki so trajali več mesecev. Maja 1868 je veliki poglavar Sujev Rdeči oblak prišel v Fort Laramie in kot prvi in edini poglavar, ki je zmagal v daljši vojni z ZDA, podpisal mirovno pogodbo.

Največja bitka pa se je odvijala pri Malem Velikem rogu. V ameriški zavesti je bitka napačno interpretirana. Bitka ni bila indijanska zaseda, ampak samoobramba napadenih indijanskih plemen. Borec proti Indijancem general Custer je izrabil dolgoletna trenja med Indijanci in uporabil v svojem vojskovanju oglednike iz indijanskih plemen, ki pa se niso bojevali. Stezosledci so Custerja opozorili na množičnost Indijancev, saj se je njihov tabor raztezal pet kilometrov daleč. Kljub opozorilom je brez pomoči, okrepitev in navodil predstojnikov napadel približno 2500 vojščakov, s čemer je prekršil vsa pooblastila. Pohlep po zmagi in dokazovanje, da se beli vojak lahko na ozemlju Indijancev enakovredno spretno bori je propadel. Custer je želel uničiti Indijance tudi moralno na njihovih tleh, a mu to ni uspelo.

Zgodovino so pisali belci, a obstaja prepričanje, da Indijanci nebi izborili samo bitk, ampak tudi zmago, če bi lahko pozabili medsebojna sovraštva in se združili.

Skoraj sto let so Združene države Amerike s pogodbami, ki jih niso izpolnjevale prodirale v svet Indijancev. Med leti 1861-65 so Indijanci sredi vojne vihre izgubili večino zemlje in posesti. Če bi bili prerijski Indijanci bolj združeni, bi bili morda močnejši v boju proti belcu. A pleme Vran in Arikare niso mogli pozabiti sporov s Suji, na vero in izročilo svojih očetov. Največji pomen bitke je bil boj, boj za dostojanstvo in svobodo.

Poglavarjem so dodelili rezervate. Indijansko ozemlje se je skrčilo za dve tretjini. Indijanci so umirali od obupa in bolezni, ki so jih prinesli belci.

Leta 1928 je ameriški predsednik Andrew Jackson podal zahtevo, da se Indijanci umaknejo s svoje zemlje. Trinajst let kasneje so prvi priseljenci prispeli v prerijo. V dveh desetletjih je ozemlje preplavilo osem milijonov ljudi. Indijanci počasi niso imeli več kotička svoje zemlje, kamor bi se lahko umaknili. Postali so podložno ljudstvo.

Od trenutka, ko so belci vstopili na ozemlje Indijancev, so skušali s pogodbami, ki so jih vsilili Indijancem, zaživeti na njihovem ozemlju. Podpisali in prekršili so 370 pogodb. Šele leta 1930 je ameriški predsednik Roosevelt razveljavil zakon o neenakopravnosti indijanskega ljudstva in s tem omogočil preobrat in ponovno vračanje ter rast indijanskega prebivalstva. V letih 1970-80 so indijanski rezervati dobili pravico, da si sami izberejo in izvajajo sistem upravljanja. Dobili so pravico do lastnega izobraževanja ter socialnega in zdravstvenega programa.

V Severni Ameriki je bilo ob prihodu Evropejcev milijon prebivalcev, zdaj živi na tem ozemlju več kot 250 milijonov ljudi.

PODOBA

Podobo Indijanca so v zavest vsega človeštva vtisnili prerijski Indijanci. Še tri desetletja po tem, ko so se plemena kot so Čerokezi v rezervatih poskušala prilagoditi življenju, so v deželi bizonov med Kanado in Teksasom živela plemena v podobi poslikanega Indijanca na konju in s perjanico na glavi. Celo veliki ameriški general Custer je zapisal, da bi v primeru, če bi bil on Indijanec, raje živel svobodno v preriji, kot se pustil zapreti v meje rezervata. "Divjak" verjetno ni slabši, kakor bi bil njegov beli brat, če bi se rodil in zrasel v podobnih razmerah.

Eden desetih največjih Indijanski poglavarjev, pripadnik plemena Kiove imenovan Sedeči medved, je pobegnil iz ujetništva. Izbral si je smrt pod krogami z besedami na ustih.

O sonce, ti ostaneš za vedno, mi Kaitsenko pa moramo umreti.

O, zemlja, ti ostaneš za vedno, mi Kaitsenko pa moramo umreti.

Kaitsenko je pomenilo, da je vodja Desetih najpogumnejših. Če bi zemlja in sonce lahko ljubila, bi moralo to čustvo pripasti ljudstvu - INDIJANCI.

VIRI:

- ◆ BASILOV, Vladimir. (1991). Atlas človeštva. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- ◆ RIEPEYROUT, Jean-Louis. (1991). V času osvajanja Divjega zahoda: 1764-1901. (Kako so živeli). Ljubljana: Mladinska knjiga.
- ◆ CAPPS, Benjamin. (1974). Indijanci. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- ◆ Leksikon Cankarjeve založbe. (Tretji natis). (1982). Ljubljana: Cankarjeva založba

ANISHINABE

It is less a problem to be poor than to be dishonest.

No one else can represent your conscience.

APACHE

It makes no difference as to the name of the God, since love is the real God of all the world.

Even your silence holds a sort of prayer.

NAVAJO

The song is very short because we understand so much.

Thoughts are like arrows: once released , they strike their mark. Guard them well or one day you may be your own victim.

Always assume your guest is tired, cold and hungry, and act accordingly.

NEVADA

My young men shall never farm. Men who work the soil cannot dream, and wisdom comes to us in dreams.

- Wowoka, Nevada

OMAHA

Dreams are wiser than men.

It takes a whole village to raise a child.

Respect the gift and the giver.

PIMA

Do not wrong or hate your neighbors, for it is not he you wrong but yourself.

CHIRICAHUA

You must speak straight so that your words may go as sunlight into our hearts.

- Cochise, Chiricahua Chief

COMANCHE

I was born upon the prairie where the wind blew free and there was nothing to break the light of the sun. I was born where there were no enclosures and where everything drew a free breath. I want to die there, and not within walls.

- Ten Bears, Yamparika Comanche

POWHATAN

Why should you take by force from us that which you can obtain by love?

- King Wahunsonacook, Powhatan

PUEBLO

A good man does not take what belongs to someone else.

Old age was simply a delightful time, when the old people sat on the sunny doorsteps, playing in the sun with the children, until they fell asleep. At last, they failed to wake up.

- James Paytiamo, Acoma Pueblo

LAKOTA

The Great Spirit is not perfect: it has a good side and a bad side. Sometimes the bad side gives us more knowledge than the good side.

- Lakota (Sioux)

With all things and in all things, we are relatives.

- Lakota (Sioux)

Civilization has been thrust upon me...and it has not added one whit to my love for truth, honesty, and generosity...

- Chief Luther Standing Bear, Oglala Lakota (Sioux)

We should be as water, which is lower than all things yet stronger even than the rocks.

- Oglala Lakota (Sioux)

Guard your tongue in youth, and in age you may mature a thought that will be of service to your people.

- Lakota (Sioux)

Everything the Power does, it does in a circle.

- Oglala Lakota (Sioux)

See how the boy is with his sister and you can know how the man will be

with your daughter.
- Lakota (Sioux)

If the Great Spirit had desired me to be a white man he would have made me so in the first place. It is not necessary for eagles to be crows.
- Sitting Bull, Teton Lakota (Sioux)

The ones that matter most are the children. They are the true human beings.
- Lakota (Sioux)

Knowledge was inherent in all things. The world was a library...
- Chief Luther Standing Bear, Oglala Lakota (Sioux)

Look at me- I am poor and naked, but I am the chief of the nation. We do not want riches, but we do want to train our children right. Riches would do us no good. We could not take them with us to the other world. We do not want riches. We want peace and love.
- Red Cloud, Lakota (Sioux)

I have attended dinners among white people. Their ways are not our ways. We eat in silence, quietly smoke a pipe and depart. Thus is our host honored. This is not the way of the white man. After his food has been eaten, one is expected to say foolish things. Then the host feels honored.
- Four Guns, Oglala Lakota (Sioux)

Praise, flattery, exaggerated manners, and fine high-sounding words were no part of the Lakota politeness. Excessive manners were put down as insincere, and the constant talker was considered rude and thoughtless. Conversation was never begun at once, or in a hurried manner. No one was quick with a question, no matter how important, and no one was pressed for an answer. A pause giving time for thought was the truly courteous way of beginning and conducting a conversation.
- Chief Luther Standing Bear, Teton Lakota (Sioux)

The true Indian sets no price upon either his property or his labor. His generosity is limited only by his strength and ability. He regards it as an honor to be selected for a difficult or dangerous service, and would think it shameful to ask for any reward, saying rather: "Let the person I serve express thanks according to his own bringing up and his sense of honor."
- Charles Alexander Eastman, Santee Lakota (Sioux)

A child believes that only the action of someone who is unfriendly can cause pain.
- Santee Lakota (Sioux)

Do not speak of evil for it creates curiosity in the hearts of the young.
- Lakota (Sioux)

Many have fallen with the bottle in their hand.
- Lakota

We are all poor because we are all honest.
- Red Dog, Oglala Lakota (Sioux)

MINQUASS

If you see no reason for giving thanks, the fault lies in yourself.

SALISH

Can we talk of integration until there is integration of hearts and minds?
Unless you have this, you have only a physical presence, and the walls
between us are as high as the mountain range.
- Chief Dan George, Salish

SAUK

How smooth must be the language of the whites, when they can make right
look like wrong, and wrong like right.
- Black Hawk, Sauk

During the first year a newly married couple discovers whether they can
agree with each other and can be happy - if not, they part, and look for other
partners. If we were to live together and disagree we should be as foolish as
the whites.
- Black Hawk, Sauk

UTE

One "take this" is better than two "I will give."

If I am in harmony with my family, that is success.

Don't walk in front of me; I may not lead. Don't walk in front of me; I may not
follow. Walk beside me that we may be as one.